МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

Факультет економіки моря

Кафедра менеджменту

Код РНПД

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з науково-педагогічної роботи
_____ Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ

FINANCIAL LITERACY FOR ENTREPRENEURS

рівень вищої освіти – другий (магістерський)

тип дисципліни – вибіркова

мова(и) викладання – українська

Миколаїв – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей та освітніх програм, за якими ведеться підготовка в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова.

«11» 10 2025 р.

Розробник(и): Доцент кафедри менеджменту,
кандидат економічних наук, доцент Сергій СЕРГІЙЧУК

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ» розглянуто на засіданні кафедри менеджменту

Протокол № 11 від «13» 11 2025 р.

Завідувач кафедри менеджменту
кандидат економічних наук, доцент Ігор СІРЕНКО

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ» розглянуто Науково-методичною комісією факультету економіки моря

Протокол № 18 від «14» 11 2025 р.

Декан факультету економіки моря,
кандидат економічних наук, доцент Вячеслав ІВАТА

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ» погоджено з навчальним відділом

Начальник навчального відділу
кандидат технічних наук, доцент Андрій ЛАБАРТКАВА

Робоча програма навчальної дисципліни «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ» затверджена Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 9 від «26» 11 2025 р.

Голова НМР НУК
кандидат технічних наук, доцент Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025
© Сергійчук С.І., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП 4
1. Опис навчальної дисципліни 6
2. Мета та завдання навчальної дисципліни 6
3. Передумови для вивчення дисципліни 7
4. Очікувані результати навчання 7
5. Програма навчальної дисципліни 8
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методів їх демонстрування 12
7. Форми поточного та підсумкового контролю 13
8. Критерії оцінювання результатів навчання 14
9. Засоби навчання 15
10. Рекомендовані джерела інформації 15

ВСТУП

Анотація

Курс формує у студентів базові знання з фінансового менеджменту, необхідні для успішного ведення власної справи та ефективного управління ресурсами підприємства. У процесі навчання розглядаються основи обліку доходів і витрат, планування бюджету, розрахунок прибутку, принципи оподаткування та управління грошовими потоками. Значну увагу приділено практичним аспектам – складанню фінансового плану, оцінці фінансових результатів діяльності та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Після завершення курсу студенти зможуть застосовувати отримані знання для планування фінансової діяльності підприємства, аналізу його ефективності та підвищення стабільності бізнесу. Курс сприяє розвитку підприємницького мислення, формуванню фінансової відповідальності та підготовці майбутніх фахівців до реальних умов господарювання.

Ключові слова: фінансова грамотність; підприємництво; бізнес; фінансове планування; доходи; витрати; прибуток; грошові потоки; фінансова звітність; баланс; оподаткування; бюджетування; фінансова модель; точка беззбитковості; EBITDA; фінансові ризики; інвестиції; управлінські рішення; ефективність бізнесу; фінансова стійкість.

Summary

The course provides students with basic knowledge of financial management necessary for successful business management and effective resource management. The course covers the basics of income and expense accounting, budget planning, profit calculation, taxation principles, and cash flow management. Considerable attention is paid to practical aspects – drawing up a financial plan, evaluating financial results, and making informed management decisions.

Upon completion of the course, students will be able to apply the knowledge they have gained to plan the financial activities of an enterprise, analyze its effectiveness, and increase business stability. The course promotes the development of entrepreneurial thinking, the formation of financial responsibility, and the preparation of future specialists for real economic conditions.

Keywords: financial literacy; business finance; financial planning and budgeting; income and expenses management; cash flow analysis; profitability and efficiency; financial statements and reporting; taxation in business; financial modeling; break-even point; investment and risk management; business financial decision-making; financial sustainability.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5</td><td rowspan="9">Усі спеціальності та освітні програми, за якими ведеться підготовка в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова</td><td colspan="2">Вибіркова</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 1</td><td rowspan="2">1</td><td rowspan="2">1</td></tr>
<tr><td>Електронний адрес РПНД
на сайті Університету</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання: не має</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 150</td><td>1</td><td>1</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 4;
самостійної роботи студента – 6</td><td rowspan="11">Освітній рівень: другий (магістерський)</td><td>30 год.</td><td>10 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>30 год.</td><td>10 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>90 год.</td><td>130 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
залік</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю:
комбінована</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів системи знань і практичних навичок з основ фінансової грамотності, необхідних для ефективного управління фінансами у підприємницькій діяльності. Курс покликаний забезпечити розуміння фінансових процесів, що відбуваються у бізнесі, а також навчити приймати обґрунтовані фінансові рішення для забезпечення стабільності та розвитку підприємства.

Основні завдання дисципліни:

– сформувати у студентів базові уявлення про сутність, структуру та функції фінансів у бізнесі;

– ознайомити з принципами обліку доходів і витрат, планування бюджету та управління грошовими потоками;

– навчити використовувати інструменти фінансового аналізу для оцінки результатів діяльності підприємства;

– розвинути навички побудови фінансової моделі та визначення точки беззбитковості;

– ознайомити з основами оподаткування підприємницької діяльності та фінансового ризик-менеджменту;

– сформувати практичні компетентності у сфері прийняття фінансово обґрунтованих управлінських рішень.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумов для вивчення дисципліни «ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ» не має.

4. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

– сутність фінансової грамотності та її значення для розвитку підприємницької діяльності;

– основні елементи фінансової системи підприємства – доходи, витрати, прибуток, активи, зобов’язання, власний капітал;

– принципи формування та аналізу фінансової звітності;

– основи оподаткування, бюджетування та управління грошовими потоками;

– методи фінансового аналізу, оцінки ефективності діяльності та управління ризиками.

Уміти:

– складати та аналізувати бюджет підприємства;

– визначати фінансові результати діяльності, розраховувати прибуток і показники рентабельності;

– будувати фінансову модель бізнесу та визначати точку беззбитковості;

– оцінювати фінансовий стан підприємства на основі звітності;

– приймати обґрунтовані фінансові рішення для підвищення ефективності та стійкості бізнесу.

Мати навички:

– практичного застосування інструментів фінансового планування та аналізу;

– роботи з фінансовими даними в електронних таблицях і цифрових сервісах;

– критичного мислення при оцінці фінансових ризиків і можливостей бізнесу;

– використання фінансових знань для розроблення стратегій розвитку підприємства.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Фінансова грамотність у бізнесі

Тема 1. Правова форма, система оподаткування і фінансовий старт бізнесу (вибір правової форми підприємства, системи оподаткування; вплив на фінансовий стан та бюджетування) [2] с. 70-89, [5] с. 34-74.

Тема 2. Формування виручки та прогнозування доходів підприємства (поняття виручки, як її планувати, враховуючи сезонність, канали продажів, ціноутворення) [1] с. 111-231, [4] с. 70-110.

Тема 3. Операційні витрати підприємства: структура та контроль (які існують витрати (фіксовані, змінні, прямі, непрямі); як їх контролювати і оптимізувати) [1] с. 269-300, [2] с. 83-98.

Тема 4. Показник EBITDA: значення та застосування у бізнес-аналізі (що таке EBITDA, чому важливий, як його розрахувати; його роль у оцінці бізнесу) [4].

Тема 5. Чистий прибуток і грошові потоки: розуміння різниці (різниця між прибутком і грошовим потоком; як прибуток може бути, але грошей «немає») [1] с. 401-456, [5] с. 334-367.

Тема 6. Баланс підприємства: активи, зобов'язання, власний капітал (основи балансу, як він показує фінансовий стан; зв'язок із іншими фінансовими звітами) [1] с. 61-72, [5] с. 217-254.

Тема 7. Фінансова модель бізнесу та точка беззбитковості (побудова фінансової моделі, сценарії «що якщо», розрахунок точки беззбитковості) [2] с. 154-162, [3] с. 214-251.

Тема 8. Оцінка фінансових показників, ризиків і прийняття рішень (ключові фінансові показники (рентабельність, ліквідність, оборотність), управління фінансовими ризиками, прийняття обґрунтованих фінансових рішень) [3].

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Інноваційне підприємництво та управління стартап проєктами										
Тема 1. Правова форма, система оподаткування і фінансовий старт бізнесу	19	4	4	–	11	19	1	1	–	17
Тема 2. Формування виручки та прогнозування доходів підприємства	19	4	4	–	11	19	1	1	–	17
Тема 3. Операційні витрати підприємства: структура та контроль	19	4	4	–	11	19	1	1	–	17
Тема 4. Показник EBITDA: значення та застосування у бізнес-аналізі	19	4	4	–	11	19	1	1	–	17
Тема 5. Чистий прибуток і грошові потоки: розуміння різниці	19	4	4	–	11	19	1	1	–	17
Тема 6. Баланс підприємства: активи, зобов’язання, власний капітал	19	4	4	–	11	19	1	1	–	17
Тема 7. Фінансова модель бізнесу та точка беззбитковості	19	4	4	–	11	19	2	2	–	15
Тема 8. Оцінка фінансових показників, ризиків і прийняття рішень	17	2	2		13	17	2	2	–	15
Разом за курсом	**150**	**30**	**30**	**–**	**90**	**150**	**10**	**10**	**–**	**130**

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Аналіз варіантів правової форми й оподаткування для певного бізнес-кейсу.	4	1
2	Робота в Excel: прорахунок виручки за заданим сценарієм	4	1
3	Створення таблиці витрат і аналіз «що зміниться при +10 % витрат»	4	1
4	Розрахувати EBITDA за даними і зробити висновки	4	1
5	Побудова грошового потоку на основі прибутку і аналіз «касових розривів».	4	1
6	Складання спрощеного балансу за прикладом.	4	1
7	Підбір потенційних інвесторів для стартапу. Стратегія залучення інвестицій	4	2
8	Кейс: аналіз фінансового стану підприємства, і рекомендації керівництву.	2	2
	Разом	**30**	**10**

Самостійна робота

Самостійна робота передбачає підготовку до лекційних занять; самостійне поглиблення знання за темами дисципліни; підготовку до практичних робіт; написання рефератів та підготовку презентацій; підготовку до поточних модульних контрольних робіт; підготовку до заліку.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів **денної** форми навчання:

– підготовка до лекційних занять – 1 година на 1 лекцію;

– підготовка до практичних занять – 1-3 години на 1 заняття;

– написання есе або аналітичний огляд – 15 годин на 1 роботу;

– підготовка до контрольних заходів – 10-20 годин на 1 захід.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів **заочної** форми навчання:

– підготовка до лекційних занять – 2 години на 1 лекцію;

– підготовка до практичних занять – 3-5 годин / 1 заняття;

– опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими в робочій навчальній програмі дисципліни – 40 годин;

– підготовка до контрольних заходів – 20-30 годин на 1 захід.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекцій	10	20
2	Підготовка до практичних робіт: – вивчення тем курсу за списком основної літератури для виконання тестів та обґрунтування ситуаційних задач; – написання індивідуальної наукової роботи та її презентація	30 30	40 40
3	Підготовка до модульних контрольних робіт	20	30
	Разом	90	130

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методів їх демонстрування

Методи навчання – способи, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме:

1. Лекції є одним з найпоширеніших методів навчання, де викладач передає інформацію студентам за допомогою усної презентації.

2. Семінари та дискусії надають студентам можливість обговорювати та аналізувати концепції управління стартапами, розв’язувати кейси та взаємодіяти з іншими студентами.

3. Кейс-стаді передбачає аналіз реальних ситуацій в бізнесі, що допомагає студентам розвивати аналітичні та прийняття рішень.

4. Рольові ігри та симуляції дають студентам можливість відтворити реальні ситуації організації стартап-проєкту і випробувати різні стратегії.

5. Створення проектів, які вимагають використання навичок лідерства, сприяє розвитку практичних навичок та здатності працювати в команді.

6. Інтерактивні онлайн-курси та вебінари дозволяють студентам отримувати доступ до матеріалів навчання у будь-який час та взаємодіяти з викладачем та іншими студентами в онлайн-середовищі.

7. Менторство та керівництво – надання можливості студентам працювати з досвідченими підприємцями або наставниками для отримання особистого керівництва та порад.

8. Самостійне вивчення та дослідницька робота дозволяє студентам розвивати навички критичного мислення та саморегуляції.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок з поточного контролю та оцінюється за 100-бальною системою Університету. У проміжних оцінках студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше). Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю і оцінювання результатів виконання практичних і самостійних робіт

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	Робота виконана у встановлений термін. Студент самостійно визначає тип задачі і раціонально розв'язує її. Може розв'язувати комбіновані задачі. Задачі вирішено вірно, у висновках проведена коректна інтерпретація результатів. Надані повні усні відповіді на запитання стосовно ситуаційних задач
3-4	Робота виконана самостійно з порушенням встановлених термінів. Студент самостійно визначає тип задачі і раціонально розв'язує її. Може розв'язувати комбіновані задачі. Студент надає відповідь не на всі запитання під час обговорення ситуаційних задач
2	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Студент наводить потрібні формули. Розв'язує задачу користуючись алгоритмом. У висновках є помилки та неточності
1	Студент складає скорочену умову задачі, робить обчислення лише за готовою формулою
0	Студент не розв'язує задачі
Максимальна оцінка студента за даний компонент 70 балів	

Форми контролю і оцінювання результатів модульного контролю (презентацій ідеї та стартапу)

Кількість балів	Критерії оцінювання
30	Робота виконано вірно, логічно, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки
20-25	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
25	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована
10	Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія.
0	Студент не дає відповіді.
Максимальна оцінка студента за даний компонент 30 балів	

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Виконання практичних робіт	7х5 балів = 35 балів	–
Виконання самостійних завдань	7х5 балів = 35 бали	7х10 балів = 70 балів
Модульний контроль	30 балів	30 балів
Всього	100 балів	100 балів

9. Засоби навчання

Для лекційних очних занять: мультимедіа-, відео- і звуковідтворююча проекційна апаратура (ноутбук, відеокамера, проектор, екран, смартдошка).

Дистанційне навчання за допомогою Google Classroom та безкоштовних електронних інструментів: Zoom, зошит Linoit, онлайн-дошка Padlet, соціальна бізнес мережа LinkedIn, онлайн інструмент canvanizer.com, таск-менеджер Trello, платформа Дія.Бізнес, Google-додатки, YouTube та інше.

Бібліотечні фонди (підручники і навчальні посібники, методичні рекомендації, наукова література тощо).

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Непочатенко, О. О., Мельничук, Н. Ю. Фінанси підприємств : підручник. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 504 с. [in Ukrainian].

2. Сокуренко, В. В., Швець, Д. В., Бортник, С. М., Ткаченко, С. О. Фінанси підприємств : підручник. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 480 с. [in Ukrainian].

3. Фінанси : підручник / за ред. І. О. Лютого. – Київ : Ліра-К, 2017. – 720 с. [in Ukrainian].

4. Стеценко, І. Б., Андрусич, О. О. Підприємництво і фінансова грамотність : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. – Київ : Світич, 2025. – 256 с. [in Ukrainian].

5. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як? : навч. посіб. – Київ : Національний банк України, 2019. – 272 с. [in Ukrainian].

Допоміжна література

6. Ross, S., Westerfield, R., Jordan, B. Essentials of Corporate Finance. – New York : McGraw-Hill Education, 2021. – 624 p. [in English].

7. Robison, L., Hanson, S., Black, J. R. Financial Management for Small Businesses: Financial Statements & Present Value Models. – Minneapolis : University of Minnesota Open Textbook Library, 2020. – 360 p. [in English].

8. Holloway, J. D. Financial Literacy for Entrepreneurs: Understanding the Numbers Behind Your Business. – New York : Business Expert Press, 2018. – 200 p. [in English].

9. Reynolds, D. The Young Entrepreneurs Financial Literacy Handbook. – New York : Fable, 2019. – 152 p. [in English].

10. Cognella. Invest in Your Financial Literacy. – San Diego : Cognella Academic Publishing, 2020. – 188 p. [in English].

Інформаційні ресурси в інтернет

11. Національний банк України (NBU) – «Стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 р.»: містить цілі, ініціативи і заходи із підвищення фінансової грамотності, в тому числі для підприємців. URL: https://bank.gov.ua/en/about/strategy-fin-literacy

12. U.S. Small Business Administration (SBA) – ресурс із практичними матеріалами для мікро-, малого бізнесу: гіди, шаблони, поради з фінансового менеджменту. URL: https://www.sba.gov/blog/2025/2025-04/financial-literacy-resources-americas-small-businesses

13. World Council of Credit Unions (WOCCU) – проект «Ukraine GROW» для підтримки фінансової грамотності, доступу до фінансування для підприємців в Україні. URL: https://www.woccu.org/global_programs/projects/ukraine_grow

14. Coursera – великий вибір онлайн-курсів з фінансової грамотності, підприємництва, фінансів бізнесу (для самостійного навчання). URL: https://www.coursera.org/courses?query=financial+literacy

15. National Governors Association (NGA) – каталог ресурсів із фінансової грамотності: вебінари, статті, методичні матеріали. URL: https://www.nga.org/publications/resources-for-financial-literacy/